

Torbeşlerin Kökeni Üzerine Bir İnceleme: Yukarı Vranofça Örneği

Bariş Pehlivan

 <https://orcid.org/0000-0003-4997-9718> | pehlivan.baris35@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye

Öz

Torbeşler anadil olarak Makedonca konuşan ve Makedonya'da yaşayan Müslüman bir halktır. Yukarı Vranofça (Gorno Vranovtsi) köyü Köprülü şehrine bağlı bir Torbeş köyüdür. Köyün tamamı 1950 yılından sonra İzmir'in muhtelif noktalarına göç etmiştir. Makedonya'da yaşayan Torbeşlerin tarihleri, kültürleri ve dilleri üzerine incelemeler yaparak kökenlerini açıklığa kavuşturmak bu çalışmanın konusudur. Torbeşler Makedon/Slav Müslümanlar mıdır, Osmanlı öncesi Balkanlara yerleşen Kuman-Peçenek bakiyeleri midir yoksa Osmanlı devrinde Makedonya'ya yerleşen yörüklerden midir? Çalışmamızda bu soruların cevapları aranmakta ve çalışmamız Kuzey Makedonya bölgesini kapsamaktadır. Makedonya'dan Türkiye'ye göç etmiş olan Yukarı Vranofçalı Torbeşler ile sözlü tarih çalışması yapılmış ve kaynaklarla karşılaştırılarak sonuca varılmıştır. Torbeşler Makedonya'nın Köprülü şehri çevresi, Debre/Rekalar bölgesi, Delçevo ve Makedonski Brod şehirleri çevresinde yaşamaktadırlar. Bu bölgelerde yaşayan Torbeşler 1950 yılından itibaren İzmir'e göç etmeye başlamışlardır. Torbeşlerin kökenine dair 20. Yüzyılın başlarına kadar yazılı bir kaynak gözükmemektedir. Yugoslavya Krallığı ile birlikte Torbeşlerin isimlerine rastlamaya başlamaktayız. Bu tarihten önce Osmanlı arşiv kaynaklarında Müslüman ve Türk kültür dairesi içerisinde kayıtlarına rastlanır. Günümüzde Makedonya ve Türkiye'deki Torbeşlerin geneli kendilerini Türk olarak tanımlamaktadırlar. Yaptığımız sözlü tarih çalışmaları neticesinde Yukarı Vranofça köyünden Torbeşler; Yugoslavya Krallığının asimile politikası ile dillerini unuttuklarını ama dinlerinden vazgeçmediklerini aktarmışlardır. Yukarı Vranofça köyüne ise Rekalar bölgesinden göç ettiklerini, atalarından dinlediklerini aktarmaktadırlar. Bunun yanı sıra Makedonya ve Sırbistan'daki birçok tarihçi Torbeşlerin Mijak isimli Slav halkının Müslümanlaşmış bir kısmından ortaya çıktığını aktarmaktadır. Makedonca dışında dil bilmeyen Melamî Müslüman olan Vranofçalılar kendilerini Türk olarak tanımlamaktadırlar. 1831 Tarihli ilk Osmanlı nüfus sayımındaki müslim defterinde Vranofça-i Bala isimli köyde Arnavutların yaşadıkları gözükmemektedir. Sözlü tarih kaynaklarını doğrular nitelikte Vranofçalı Torbeşler, Rekalar bölgesinden Vranofça'ya daha bu dönemde göç etmemiş gözükmemektedirler. Torbeşlerin Kuman-Kıpçak kökenlerine dair görüşler sunanların kaynakları yetersiz kalmıştır. Torbeş etnoniminin açıklamasını Türkbaşlar olarak sunanların kaynağı yetersizdir. Sözlü kaynaklara göre; dinlerini birkaç torba çökelek için sattıklarından dolayı torbacı kelimesinden bozma Torbeş ismi bu halka verilmiştir. Torbeşlerin Torba Oğlanları, Torba Acemileri olarak da bilinen Acemi Ocağı ile bağlantısı olduğunu öne sürenler de vardır. Torbeşler geçimlerini gurbette çalışarak sağlayan bir topluluktur. Gurbete giderken yanlarında sadece bir torba aldıklarından, Torbeş etnoniminin yerleşme olasılığı daha yüksektir. Nitekim Vranofça'dan İzmir'e göç eden Torbeşlerin büyük çoğunluğu İzmir'den Almanya'ya gurbetçi olarak çalışmaya

görmüştür. Vranofçalı Torbeşler kutladıkları bayramlar ile de Makedonya Yörüklerinden ayrılmaktadırlar. Vranofçalıların kutladıkları Letnik, Blogovets ve Bogorodisa gibi özel günler Ortodoksluk ile alakalıdır. Bu kültürel öğeler Torbeşlerin Osmanlı Devrinde Müslümanlaşarak Türkleştikleri tezini güçlendirmektedir. Lakin günümüzde Torbeşlerin geneli kendilerini Türk kültür dairesi içinde değerlendirerek Türk olarak görmektedir.

Anahtar Kelimeler

Tarih, Balkan Tarihi, Torbeşler, Slav Müslümanlar, Kuman-Peçenekler, Yukarı Vranofça, Makedonya.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Torbeşlerin Kökeni Üzerine Bir İnceleme: Yukarı Vranofça Örneği" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	23.07.2023
Kabul Tarihi	09.08.2023
Yayın Tarihi	10.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih
Araştırma Alanı	Tarih
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/457
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	14. Oturum - 29 Ağustos 2023 Salı 11:00 - 12:30
Telif Hakkı	© 2023 Barış Pehlivan. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayıncıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Pehlivan, Barış. "Torbeşlerin Kökeni Üzerine Bir İnceleme: Yukarı Vranofça Örneği". 3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı. ed. Abdullah Demir. 113-116. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

Analysis on the Origin of Torbeshes: Case of Gorno Vranovci

Barış Pehlivan

 <https://orcid.org/0000-0003-4997-9718> | pehlivan.baris35@gmail.com

Master's Student, Ege University, İzmir, Türkiye

Abstract

Torbeshes are a Muslim community in Macedonia who speak Macedonian as their native language. The village of Gorno Vranovci is a Torbeshes village in the city of Köprülü. The entire village migrated to various parts of İzmir after 1950. The subject of this study is to try to clarify the origins of the Torbeshes living in Macedonia by analyzing their history, culture, and language. Are the Torbeshes Macedonian/Slavic Muslims, are they Cuman-Pecheneg remnants who settled in the Balkans before the Ottoman period, or are they from the yörüks who settled in Macedonia during the Ottoman period? In our study, these questions are being sought to be clarified, and our research covers the Northern Macedonia region. An oral history study was conducted with the Torbeshes from Gorno Vranovci, who migrated from Macedonia to Türkiye, and the results were obtained by comparing them with the sources. Torbeshes live around the city of Köprülü, Debre/Reka region, around the Delçevo and Makedonski Brod cities in Macedonia. Torbeshes living in these regions have started to migrate to İzmir since 1950. There is no written source concerning the Torbesh ethnonym until the early 20th century. We begin to come across the names of Torbeshes during of Kingdom of Yugoslavia. Before this, we find their information within the Muslim and Turkish cultural circles in Ottoman archival sources. Today, the majority of Torbeshes in Macedonia and Türkiye identify themselves as Turkish. As a result of our oral history studies, Torbeshes from the village of Gorno Vranovci reported that; they forgot their language but did not give up on their religion due to the assimilation policy of the Kingdom of Yugoslavia. They report that they migrated from the Reka region to the Gorno Vranovci village and that they heard this from their ancestors. In addition, many historians in Macedonia and Serbia state that the Torbeshes originated from an Islamized part of a Slavic people called Mijak. Being Melami Muslims who do not speak any language other than Macedonian, the people of Vranovci identify themselves as Turkish. Seemingly, Albanians lived in the village named Vranofça-i Bala reference to the 'registry of the Muslim population' of the first Ottoman census dated 1831. Oral history sources confirm that Torbeshes from Vranovci did not migrate from the Reka region to Vranovci during this period. The sources of those who offer opinions on the Cuman-Kipchak origins of the Torbeshes have been insufficient. The resources of those who present the explanation of the Torbesh ethnonym as Türkbaş are insufficient. According to the oral sources, since they abandoned their religion in return for a pouch (torba in Turkish) of dry cottage cheese, they have been given the name 'Torbeş', which was derived from the word torba. There are also some views put forward that there is a correlation between Acemi Ocagı -as known as Torba Oğlanları, Torba Acemileri. Torbeshes is a community of those who work for living abroad. As regards the fact that they only bring a pouch with them, it is most likely that the Torbesh ethnonym is taken

ground. In fact, most parts of the Torbeshes, those who migrated from Vranovci to İzmir, moved to Germany to work. Vranovcian Torbeshes are also separated from Macedonian Yörüks, considering the holidays/feasts. Vranovcian holidays such as Letnik, Blogovets, and Bogordisa are relevant to Orthodoxy. These cultural elements support the argument that Torbeshes were Turkified by Islamisation in the Ottoman era. Nevertheless, the majority of Torbeshes, by placing themselves inside the Turkish cultural circle, identify as Turks today.

Keywords

History , History of Balkans, Torbeshes, Slavic Muslims, Cuman-Pechenegs, Gorno Vranovci, Macedonia.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Analysis on the Origin of Torbeshes: Case of Gorno Vranovci” presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-23
Accepted	2023-08-09
Published	2023-08-10
Category	Art & Humanities, History
Research Area	History
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/457
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 14 - August 29, 2023, Tuesday 11:00 - 12:30
Copyright	© 2023 Barış Pehlivan. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Pehlivan, Barış. “Analysis on the Origin of Torbeshes: Case of Gorno Vranovci”. <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 113-116. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54